

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елена-Камелия Забава, Университет в Крайова, катедра „Румънски език и литература”, член на Научно жури
относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност „Общо и сравнително езиковедие (Балканско езиковедие с албански и румънски език)“

Тема: „УСТОЙЧИВИ СЪЧЕТАНИЯ С КОМПОНЕНТ ОКО В БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ“

Автор: Маргарита Геннадиева Гетова, редовен докторант към катедра „Общо, индоевропейско и балканско езиковедие“

Научен ръководител: проф. д-р Василка Алексова

Маргарита Геннадиева Гетова завършва магистърската програма на специалност „Балканистика“ през 2014 г. във Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“. В годините на следването си тя преминава допълнителни обучения под формата на летни курсове в Румъния, Албания и Косово, където развива знанията си по румънски и албански език, а през 2013 г. се явява на летен студентски стаж в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към БАН, Секция за българска етимология.

През 2014 г. Маргарита Гетова успешно защитава дипломна работа на тема „Фразеологизми с компонент числително име в българския и румънския език“ и се дипломира с отличие като магистър - филолог по балкански езици и култури.

През 2015 г. Маргарита Гетова е зачислена като редовен докторант в катедрата по „Общо, индоевропейско и балканско езиковедие“, с научен ръководител проф. д-р. Василка Алексова. По време на докторантурата си М. Гетова съчетава частична работна ангажираност и научни задачи, като успява да вземе и участие в няколко езиковедски конференции в страната. В годините на своето обучение докторантката участва и в превода на книгата на проф. Ф. Демай „Великобритания и албанският въпрос 1875 – 1913 г.“.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на заседание на Катедрата по Общо, индоевропейско и балканско езиковедие към Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ в разширен състав от 29.01.2024 г. Със Заповед № РД-38-96 от 16.02.2024 г. докторантката е отписана с право на защита.

Маргарита Гетова успява да изготви три публикации по темата на дисертационния труд: две статии на български език и една на английски език. Публикациите отразяват важни стъпки в разработването на научния текст.

Дисертационният труд представлява съпоставителен анализ на устойчивите съчетания с компонент „око“ в балканските езици и притежава всички необходими и задължителни елементи.

Структурата на дисертационния труд е съставена от увод, пет глави и заключение, към което се добавят библиография и индекс на фразеологични единици с компонент „око“ в балканските езици, използвани в дисертационния труд. Работата на дисертанта се допълва от азбучен показалец на устойчивите съчетания с компонент „око“ в балканските езици с повече от 650 фразеологизма, като по този начин обемът достига общо 266 страници (или около 305 стандартни страници).

Както става ясно от структурата на труда, научният подход, предприет от Маргарита Гетова, предлага модерен и приложен подход към темата, като тръгва от общото към конкретното, като докторантката доказва добро познаване на теоретичните понятия, с които ще работи по време на изследването.

Първата глава, озаглавена „Теоретична и терминологична база на изследването“ има предимно теоретичен характер и предлага три изследователски направления, представени в подзаглавията, а именно: а) преглед на изследванията върху балканската фразеология; б) проблемът за границите на фразеологията, широко и тясно разбиране за фразеология в изследванията върху балканските езици и в) разнообразие в терминологичния апарат.

Във втора глава: „Компонентен състав, семантика и междуезикова еквивалентност във фразеологичен план“, са представени наблюдения върху субстантивния и глаголният компонент и тяхната роля във фразеологичната единица; реализация на семантиката на фразеологичната единица; лексикографско представяне на фразеологизмите в използваните речници и върху очаквана междуезикова фразеологична еквивалентност.

Третата глава „Нови антропоцентрични тенденции в изследването на фразеологията“ е посветена на новите тенденции в изследването на фразеологията и когнитивистиката, ориентирани към изследването на човешкия фактор в езика и предлага следните две изследователски теми: когнитивно-културологична насоченост на изследванията и соматичния културен код през призмата на антропоцентричните подходи в изследването на фразеологията.

В пета глава, озаглавена „Прагматична функция на фразеологизмите“, се наблюдава използването на някои фразеологизми в онлайн пространството, което показва капацитета на съществуване на фразеологизмите във виртуална среда.

Дисертационният труд завършва с полагачото се заключение и библиография. Важно е да се отбележи, че фразеологичният корпус, използван в докторската дисертация, е богат и въпреки че акцентът е поставен върху трите езика, албански, български и румънски, той се допълва от многобройни примери от новогръцки, който докторантката използва при научната си демонстрация в цялата дисертация.

Докторантката обсъжда деликатното положение на терминологията, свързана с фразеологията в балканските езици.

В румънската лингвистика се използват редица термини за назоваване на обекта на фразеологичната наука като например: *locuțiune*, *expresie*, *expresie idiomatică*, *expresie frazeologică*, *idiom*, *unitate frazeologică*, *frazeologism* и така нататък, без ясно да се дефинират термините. Например, съществуват противоречия при определянето на статута на термините *expresii* и *locuțiuni* на определени фразеологични единици, тъй като между тях не могат да се установят съществени разлики. Някои лингвисти използват термините *locuțiuni* и *expresii* като синоними, докато други, макар да правят разлика между двата термина, не уточняват кои фразеологични единици попадат в значението на *expresii* и кои на *locuțiuni*.

След като изследва корпуса от фразеологизми, съдържащи компонента „око“, Маргарита Гетова отбелязва, че сред всички части на речта в състава на фразеологизмите се появява най-често съществителното име, а сред съществителните имена преобладават тези, които се характеризират с признака „конкретен“. Също така соматизмите представляват значителна част от фразеологичния фонд на езиците. Друга уместна забележка, направена от докторантката, се отнася до взаимозаменяемостта на формите на единствено и множествено число. В българския език се забелязва, че има няколко ситуации, в които може да се осъществи заместване на формата за единствено число на съществителното „око“ с тази за множествено, като семантиката остава непроменена: *изпод (под) око / очи; вземам / вземам на око / очи*. В румънски език това редуване не може да се осъществи, което кара докторанта правилно да заяви, „че румънските фразеологизми са по-консервативни по отношение на промяната на категорията число“ (с. 26).

В изследването си докторантката изтъква ролята на метафората и метонимията при изграждането на фразеологизми, които имат в състава си елемента "око", като редува лингвистични и културологични наблюдения, често използвайки аргументи, свързани с културната специфика на анализирания език.

Тя отбелязва също, че в румънския език е възможно да се замени един соматизъм с друг във фразеологичната конструкция, както в случая с метонимията „част от тялото вместо друга част от тялото“, без да се променя значението на фразеологизма: *a-i găde cuiva ochii*” и „*a-i găde cuiva inima*” (букв. смеят се на някого очите) и [букв. на някого му се смее сърцето/смее се сърцето у някого]..

Изводите са релевантни и подкрепят теорията и методологията на работата. Отбелязваме обширната и разнообразна библиография, подходяща за темата, която докторантката е използвала отговорно, демонстрирайки добри научни познания в изследваната област.

Оригинален елемент на труда придават съвременният подход към темата от гледна точка на когнитивната лингвистика, изтъкването на ролята на соматичната фразеологична единица в трите балкански езика, както и забележката за употребата на фразеологизми, съдържащи соматика, в онлайн среда.

Следва да се отбележи и че в 55 страници авторефератът коректно отразява и синтезира структурата и същността на дисертацията.

Докторантката демонстрира добро познаване на румънските езикови реалности и притежава обективна способност да сравнява фразеологичните единици на трите включени в труда ѝ езика, като успява да направи контрастивен анализ, който запазва баланса в тежестта на аргументите, свързани с фразеологизмите, съдържащи елемента „око“ в албанския, българския и румънския език.

Изследването би било полезно и за преводачи, доколкото се спира върху привидната фразеологична еквивалентност в един фразеологичен пласт, чиято основна характеристика е универсалност.

Тази значителна изследователска работа ми дава основание да предложа на научното жури на докторант Маргарита Гетова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

07.05.2024 г.

Велико Търново

Изготвил становището:

Доц. д-р Елена-Камелия Забава